

DOI: 10.34921/amj.2022.1.010

Mehrəliyev O.Ş.

**SÜD VƏZİSİ XƏRÇƏNGİ VƏ BU ŞİŞİN METASTAZI OLAN XƏSTƏLƏRDƏ PROSESİN
LOKALİZASIYASI VƏ EORTC QLQ-C30 SORĞUSUNUN NƏTİCƏLƏRİ***Azərbaycan Tibb Universitetinin Elmi-Tədqiqat Mərkəzi, Bakı ş.*

Xülasə. Məqalədə şərh verilmiş tədqiqatın əsas məqsədi süd vəzisində xərçəng şişi olan və metastaz törənmiş qadınların yaş qrupları üzrə, prosesin lokalizasiyası və EORTC QLQ-C30 sorğusunun (European Organization for Research and Treatment of Cancer in 2005) nəticələrinə görə təhlili olmuşdur. Bu məqsədlə 2015-2020-ci illər ərzində 70 nəfər (kontrol qrup) süd vəzisinin bədxassəli xərçəngi diaqnozu qoyulmuş ancaq hər hansı bir metastazı olmayan və 45 nəfər (əsas qrup) süd vəzisinin bədxassəli xərçəngi və onun məhəlli limfa düyünlərində limfostaz törətmiş metastazı olan qadınlar tədqiqata cəlb edilmişdir. Tədqiqatların nəticələri, xəstələrin özləri tərəfindən həyat keyfiyyətinin və sağlamlıqlarının vəziyyətinin qiymətləndirməsi "Ümumi sağlamlıq vəziyyəti" şkalasının nəticələrinə əsasən həyata keçirilmişdir. Döş xərçəngi olan xəstələrin kontrol qrupunda limfa sisteminin zədələnməsi olan xəstələrin əsas qrupu ilə müqayisədə daha yüksək göstəricilər qeyd edildi. Gündəlik fəaliyyətdə olmaq qabiliyyətini və xəstənin fiziki vəziyyətini əks etdirən "Rol funksionallığı" və "Fiziki fəaliyyət" domenlərinin dəyərləri kontrol qrupunda daha yüksək idi. İstifadə edilən anketin simptomatik şkalaları üzrə əldə edilən sorğu məlumatlarının statistik müqayisəli təhlilində, regional limfa düyünlərində metastazları olan xəstələrin əsas qrupunda ən yüksək göstəricilərin iki profil üzrə "Ağrı" və "Yorğunluq" qeydə alınmışdır (kontrol və əsas qruplarda müvafiq olaraq $25,9 \pm 2,88$ bal və $44,2 \pm 1,78$ bal, $p = 0,001$; $9,0 \pm 1,43$ və $26,7 \pm 1,29$, $p = 0,001$). EORTC QLQ-C30 sorğusunun emosial parametrinin suallarına uyğun keçirilmiş araşdırma nəticəsində kontrol qrupunda emosional parametrin orta göstəricisi $84,8 \pm 0,59$ bal olmuşdur, müvafiq sorğunun uyğun parametri üzrə suallara cavaba əsasən əsas qrupun orta göstəricisi bir qədər aşağı – $74,6 \pm 0,75$ bal təşkil etmişdir.

Açar sözlər: həyat keyfiyyəti, EORTC QLQ-C30 sorğu anketi, süd vəzisi xərçəngi, metastazlar

Ключевые слова: качество жизни, опросник EORTC QLQ-C30, рак молочной железы, метастазы

Keywords: quality of life, questionnaire EORTC QLQ-C30, breast cancer, metastases

Süd vəzisində xərçəng prosesi olan qadınların əməliyyatdan sonrakı həyat keyfiyyəti göstəricilərinə dair bir sıra elmi-tədqiqat işləri aparılmışdır. Scott və əməkdaşlarının tədqiqatında süd vəzisi xərçəngi olan qadınların xəstəlik zamanı ümumi sağlamlıq vəziyyətinin QoL göstəricisi $61,8 \pm 24,6$ bal müəyyən edilmişdir. Buna baxmayaraq, anoloji tədqiqatlardan birində isə müvafiq göstərici hətta bir qədər yüksək – $75,33 \pm 20,25$ bal olmuşdur [1]. L.Tabar və əməkdaşlarının anoloji tədqiqatında süd vəzisi xərçəngi olan pasiyentlər cərrahi-radikal müalicədən sonra 12 il müşahidə edilmişdir və sonda müvafiq pasiyent kontingentinin orta ümumi sağlamlıq vəziyyəti daha yüksək olmuşdur [2]. Huang və əməkdaşlarının anoloji tədqiqatı zamanı 9 ay əvvəl süd vəzisi xərçəngi diaqnozu qoyulmuş və cərrahi müalicə almış pasiyentlərdə müvafiq göstərici orta hesabla

56,3 bal müəyyən edilsə də, bu müddət 2 ili keçdikdən sonra artaraq 75,7 bala çatmışdır [3]. Müvafiq tədqiqatlar üçün ortaq olan əsas əlamətlərdən biri də süd vəzisi xərçənginə görə cərrahi müalicə almış və sonradan sağalmış qadınlar arasında keçirilmiş sorğu xarakterli həyat keyfiyyəti göstəricilərində koqnitiv, yuxusuzluq və zəiflik kimi əlamətlərin olmasıdır [4-7].

Tədqiqat işi süd vəzisində xərçəng prosesi olan və regional metastaz baş vermiş qadınlarda prosesin lokalizasiyasının və EORTC QLQ-C30 sorğusunun nəticələrinin yaş qrupları üzrə görə təhlil edilməsi məqsədilə aparılmışdır.

Tədqiqatın material və metodları. Tədqiqat obyektini 2015-2020-ci illər ərzində "Ömür" klinikaşında müalicə almış, süd vəzisi xərçəngi olan, ancaq hər hansı bir metastazı olmayan 70 nəfər (kontrol) və 45 nəfər (əsas qrup) süd vəzisinin regional limfa düyünlərinə metastaz verib limfostaz yaratmış xərçəngi olan 45 qadın (əsas qrup) təşkil

etmişdir. Pasiyentlər ilk olaraq şüa müalicəsi, mastektomiya və ondan sonra isə kimyəvi terapiya üsulları ilə müalicə edilmişdir. Şüa terapiyası həftədə 5 dəfə gündəlik birdəfəlik orta doza (BOD) 1,8-2,0 Qr olmaqla ümumi orta doza (ÜOD) 46-50 Qr təşkil etmişdir. Kimyəvi terapiya isə aşağıdakı sxem üzrə həyata keçirilmişdir:

CMF sxemi: (Cyclophosphamide, Methotrexate, 5-Fluorouracil)

- Tsiklofosfamid – 100 mq/m² dozada daxilə və ya əzələ daxilinə 1-14-cü günlər,

- Metotreksat – 40 mq/m² dozada venadaxili 1-ci və 8-ci günlər,

- Flüörurasil – 600 mq/m² dozada venadaxili 1-ci və 8-ci günlər.

Kurslararası fasilə 4 həftə təşkil etməklə, cəmi 6 kurs müalicə həyata keçirilmişdir.

AC sxemi: (Adriamycin (doxorubicin hydrochloride)-Cyclophosphamide)

- Doksorubisin – 60 mq/m² dozada venadaxili, 1-ci gün;

- Tsiklofosfamid – 600 mq/m² dozada venadaxili, 1-ci gün;

Kurslararası fasilə 3 həftə təşkil etməklə, cəmi 4 kurs müalicə həyata keçirilmişdir.

FAC sxemi: (5-Fluorouracil, Adriamycin, Cyclophosphamide)

- Flüörurasil – 500 mq/m² dozada venadaxili, 1-ci gün

- Doksorubisin – 50 mq/m² dozada venadaxili, 1-ci gün

- Tsiklofosfamid – 500 mq/m² dozada venadaxili, 1-ci gün

Kurslararası fasilə 3-4 həftə təşkil etməklə, cəmi 4-8 kurs müalicə həyata keçirilmişdir.

Pasiyentlərin tədqiqata daxil edilmə kriteriyaları aşağıdakılar olmuşdur;

1. Süd vəzisi xərçənginin sol süd vəzisinə olması (gələcəkdə süd vəzisinə baş verən limfostazın aritmiyaların baş verməsində mümkün rolunun öyrənilməsi məqsədilə);

2. Tədqiqatın aparıldığı, daha doğrusu, sorğunun aparılması zamanı, pasiyentlərdə aktiv metastazların və residivlərin olmaması;

3. Süd vəzisinin xərçəngi üçün xarakterik olan onkomarkerlərin sorğu zamanı neqativ olması;

4. Müalicədən sonra ən azı 3-illik müddətin keçməsi.

Pasiyentlərin tədqiqatdan xaricedilmə kriteriyaları aşağıdakılar olmuşdur;

1. Pasiyentin tədqiqata daxil olmaqdan imtina etməsi,

2. Sorğu və postoperasion müayinələr zamanı müxtəlif orqan və sistemlərdə metastazların mövcudluğu;

3. Cərrahi müalicə tədbirlərindən sonrakı dövrlərdə onkomarkerlərin qeydə alınması;

4. Müalicədən sonra 3-illik müddətin tam keçməməsi;

5. Pasiyentlərin tədqiqata daxil edilməsi kriteriyalarından hər hansı birinin bu və ya digər formada pozulması.

Pasiyentlərdən anamnez toplandıqdan sonra EKQ, EXO-KQ, qarın boşluğu və əməliyyat sahəsinin USM-i, fiziki testlər, sutkalıq EKQ monitorinqi, qanda onkomarkerlərin səviyyəsi, qanın ümumi və biokimyəvi analizləri həyata keçirilmişdir. Pasiyentlər yaş qrupları 30-40, 41-50, 51-60 və 60-dan yuxarı olmaqla qruplaşdırılmışdır.

Müvafiq radioloji müayinələrlə mastektomiyadan əvvəl sol süd vəzisinə xərçəng prosesinin episentrinin vəzinin hansı nəhiyəsində olması “yuxarı-səthi”, “aşağı-səthi”, “yuxarı-daxili”, “aşağı-daxili”, “yuxarı-səthi və yuxarı-daxili arasında”, “aşağı-səthi və aşağı-daxili arasında”, “yuxarı-daxili və aşağı-daxili arasında” və “yuxarı-səthi və aşağı-səthi arasında” olmaqla müəyyən edilmişdir.

Yuxarıda qeyd edilən müalicə tədbirləri həyata keçirildikdən və pasiyentlər yaxşılaşdıqdan sonrakı 3-cü ildə onlar arasında tədqiqat qruplarında EORTC QLQ-C30 sorğusunun 3.0 versiyası həyata keçirilmişdir. Sorğu ümumi sağlamlıq vəziyyətini göstərən müxtəlif suallar kombinasiyasından və 6 ədəd şkaladan ibarətdir.

Sorğu üzrə hesablamalar zamanı aşağıdakı düsturlardan istifadə edilir:

Orta bal (RS) = (I1+I2+I3+.....+In)/n burada I1, I2 və müxtəlif suallar üzrə əldə edilmiş bal göstəriciləri, n isə nəticələri cəmlənən sualların sayıdır.

Funksional şkalalar üzrə sorğunun nəticəsi:
 $S = (1 - (RS - 1) / \text{sual dərəcəsi}) \times 100$.

Simptom şkalaları/Müstəqil sualların nəticələri:
 $S = ((RS - 1) / \text{sual dərəcəsi}) \times 100$.

Ümumi sağlamlıq vəziyyət/QoL nəticəsi: $S = ((RS - 1) / \text{sual dərəcəsi}) \times 100$ [8].

Alınmış ədədi verilənlər müasir tələblər nəzərə alınmaqla statistik metodlarla işlənmişdir. Qrup göstəriciləri üçün orta qiymətlər (M), onların orta xətası (m), sıraların minimal (min) və maksimal (max) qiymətləri, həmçinin qruplarda keyfiyyət göstəricilərinin rastgəlmə tezliyi müəyyən edilmişdir [9]. Variasion sıralar arasındakı fərqin ilkin qiymətləndirilməsi üçün Styudentin t-meyarından əlaqəli variantlar üçün seçilmiş göstəricilər arasındakı orta fərq və hissələr arasındakı fərqin qiymətləndirilməsindən istifadə edilmişdir. Sonra alınmış nəticələrin yoxlanması və dəqiqləşdirilməsi məqsədilə qeyri-parametrik meyar olan Uilkoksonun (Mann-Uitni) U-meyarı istifadə edilmişdir.

Tədqiqatın nəticələri. Tədqiqata 115 xəstə cəlb edilmişdir. Süd vəzisinə olan xərçəng şişi metastaz verməmiş qadınlardan 14 nəfərin yaşı 30-40 intervalında olmuşdur ki, bu da müvafiq

Cədvəl 1. Süd vəzisində xərçəng və regionar metastazı olan qadınların yaş qrupları

Yaş qrupları	Tədqiqat qrupları			
	Kontrol qrup (n=70)		Əsas qrup (n=45)	
	Sayla	%-lə	Sayla	%-lə
30-40 yaş	14	20,0	5	11,1
41-50 yaş	29	41,4	18	40,0
51-60 yaş	26	37,1	21	46,7
61 və daha yuxarı	1	1,4	1	2,2

Qeyd: Qruplar arasında statistik etibarlı fərq yoxdur ($p>0,05$)

qrup üzrə xəstələrin 20 %-ni təşkil edir (cədvəl 1). Regionar limfa düyünlərinə metastaz vermiş süd vəzisi xərçəngi diaqnozu qoyulmuş pasiyentlər arasında bu yaş intervalına daxil olan 5 qadın olmuşdur (11,1%).

Süd vəzisində xərçəng prosesi olan ancaq hər hansı bir səviyyədə metastaz baş verməmiş 70 nəfər pasiyentdən isə 29 nəfəri (41,4%) 41-50 yaş intervalı yarımqrupa daxil olmuşdur.

Tədqiqat zamanı süd vəzisində xərçəng qeydə alınan, ancaq məhəlli metastaz olmayan pasiyentlərin kontrol qrupunda yaşı 30-40 arasında tərəddüd edən şəxslərin sayı süd vəzisində xərçəngi ilə müştərək şəkildə regionar limfa düyünlərində metastaz qeydə alınmış pasiyentlərin əsas qrupu (n=45) ilə müqayisədə yüksək olmuşdur. Hər iki tədqiqat qrupu üzrə yaşı 41-50 arasında tərəddüd edən pasiyentlərin sayı demək olar ki, eyniyyət təşkil etmişdir, 41,4% və 40,0%. Lakin yaşı 51-60 arasında tərəddüd edən pasiyentlər arasında süd vəzisi xərçənginin regionar metastaz halları üstünlük təşkil etmişdir.

Tədqiqatın süd vəzisində xərçəng prosesi olan və regionar metastaz baş vermiş qadınların prosesin lokalizasiyasına görə təhlili göstərmişdir ki, adı çəkilən vəzisində xərçəng şişi olan, ancaq metastaz verməmiş pasiyentlərdən 11 nəfərdə xərçəng prosesinin episentri müvafiq

süd vəzisinin yuxarı səthində, yəni dəri səthinə yaxın yerləşmişdir ki, bu da uyğun tədqiqat qrupunun 15,7%-ni əhatə edir. Süd vəzisində xərçəng şişindən əlavə regionar metastaz ocaqları olan pasiyentlərdən ibarət tədqiqat qrupunda (n=45) 8 nəfərdə prosesin episentrinin sol süd vəzisində yuxarı səthi hissəsində olduğu müşahidə edilmişdir ki, bu da tədqiqat qrupu üzrə xəstələrin 17,8%-ni əhatə edir (cədvəl 2).

Tədqiqat nəticəsində əsas qrupda xərçəng prosesi ilə birgə regionar metastaz qeydə alınmış 4 (8,9%) pasiyent aşkar edilmişdir. Bu xəstələrdə şişin episentri sol süd vəzisində aşağı daxili hissəsində yerləşmişdir. Metastazsız qrupda (kontrol qrupu) xərçəng şişi sol süd vəzisində lokalizasiya etmiş xəstələrdən 9 nəfərdə (qrup üzrə 12,9%) şiş prosesinin mərkəzi müvafiq vəzinin aşağı-daxili hissəsində yerləşmişdir. Sol süd vəzisində xərçəng prosesi olan, lakin metastaz aşkar edilməmiş 70 qadıdan ibarət qrupda 16 nəfərdə (22,9 %) xərçəng prosesinin episentrinin süd vəzisində yuxarı-səthində və yuxarı-daxili hissələri arasında yerləşmişdir. Sol süd vəzisində xərçəngi ilə bərabər, həm də regionar limfa düyünlərində metastaz qeydə alınmış tədqiqat qrupunda 45 xəstədən 8 nəfərdə (17,8%-də) müvafiq vəzinin prosesin episentri yuxarı-səthi və yuxarı-daxili hissələri arasında lokallaşmışdır.

Cədvəl 2. Süd vəzisi xərçənginin lokalizasiyasına görə təhlili

Sol süd vəzisində xərçəng prosesinin lokalizasiyası	Pasiyent qrupları			
	Kontrol qrup (n=70)		Əsas qrup (n=45)	
	Sayla	%-lə	Sayla	%-lə
Yuxarı-səthi sahə	11	15,7	8	17,8
Aşağı-səthi sahə	4	5,7	5	11,1
Yuxarı-daxili sahə	24	34,3	12	26,7
Aşağı-daxili sahə	9	12,9	4	8,9
Yuxarı-səthi və yuxarı-daxili arasında	16	22,9	8	17,8
Aşağı-səthi və aşağı-daxili sahə arasında	5	7,1	5	11,1
Yuxarı-daxili və aşağı-daxili sahə arasında	0	0,0	1	2,2
Yuxarı-səthi və aşağı-səthi sahə arasında	1	1,4	2	4,4

Qeyd: Qruplar arasında statistik etibarlı fərq olmamışdır ($p>0,05$)

Sol süd vəzisinə regional metastaz vermiş xərçəng prosesi olan pasiyentlərdən ibarət tədqiqat qrupunda 5 nəfərdə xərçəng prosesinin mərkəzinin süd vəzisinin aşağı-səthi və aşağı-daxili hissələrinin ortasında mövqe tutduğu müşahidə edilmişdir və bu şəxslər müvafiq tədqiqat qrupundakı ümumi tədqiqat obyektlərinin 11,1%-ni əhatə edir. Sol süd vəzisinin eyni hissəsində xərçəng prosesinin episentrinin lokalizasiyası metastaz baş verməmiş süd vəzisi xərçəngi olan pasiyentlər qrupunda 5 nəfərdə müşahidə edilmişdir və bu müvafiq qrup üzrə pasiyentlərin 7,1%-ni obyektləri əhatə edir. Tədqiqat zamanı süd vəzində xərçəng şişi olan və hər hansı şəkildə metastaz baş verməmiş pasiyentlərdən ibarət qrupda xərçəng prosesinin sol süd vəzisinin yuxarı-daxili və aşağı-daxili təbəqələri arasında lokalizasiyası halları qeydə alınmasa da, süd vəzində xərçəng şişi ilə yanaşı məhəlli metastaz da qeydə alınmış pasiyentlər qrupunda 1 nəfərdə xərçəng prosesinin süd vəzisinin müvafiq bölgəsində lokalizasiya etdiyi müşahidə edilmişdir ki, bu da qrup üzrə tədqiqat obyektlərinin 2,2%-ni əhatə edir.

Süd vəzində xərçəng prosesi olan və xərçəng prosesi ilə birlikdə regional metastaz baş vermiş qadınlardan ibarət tədqiqat qruplarından fərqli olaraq, xərçəng prosesinin mərkəzinin sol süd vəzisinin yuxarı-səthi və aşağı-səthi hissələrinin sərhəddində lokalizasiyasına metastazsız xərçəng prosesi olan pasiyentlərdən ibarət 70 nəfərlik qrup üzrə cəmi 1 nəfərdə (1,4%) təsadüf edilmişdir.

EORTC QLQ-C30 sorğusunun Qol funksionallığı parametri üzrə hesablamalar nəticəsində süd vəzisinin metastazsız xərçənginə görə mastektomiya əməliyyatı həyata keçirilmiş pasiyentlərdə müvafiq parametrin göstəricisi orta hesabla $91,9 \pm 1,16$ bal müəyyən edilmişdir. Xər-

çəng prosesi və regional metastazla əlaqədar mastektomiya həyata keçirilmiş tədqiqat qrupunda uyğun sorğunun müvafiq parametri üzrə araşdırma nəticəsində orta göstərici digər tədqiqat qrupu ilə müqayisədə aşağı – $77,4 \pm 1,92$ bal olmuşdur (cədvəl 3). EORTC QLQ-C30 sorğusunun emosional parametrinin sualları üzrə araşdırma nəticəsində süd vəzində hər hansı bir metastaz olmadan yalnız bədxassəli xərçəng prosesi ilə əlaqədar şüa və kimyəvi müalicə ilə kombinə edilmiş şəkildə mastektomiya əməliyyatı icra edilmiş tədqiqat qrupunda emosional parametrin qrup üzrə orta göstəricisi $84,8 \pm 0,59$ bal olmuşdur. Yanaşı metastazla əlaqədar şüa və kimyəvi müalicə ilə birləşmə mastektomiya və regional limfoektomiya əməliyyatı icra edilmiş pasiyentlər qrupunda orta göstərici bir qədər aşağı, $74,6 \pm 0,75$ bal təşkil etmişdir. EORTC QLQ-C30 sorğusunun koqnitiv parametri üzrə pasiyent qrupları sorğu nəticəsində süd vəzində xərçəng prosesi ilə yanaşı, regional limfa düyünlərinə metastaz olan pasiyentlərdən ibarət tədqiqat qrupunda müvafiq parametrin orta göstəricisi $83,3 \pm 2,05$ bal olmuşdur. Tədqiqatın bu mərhələsində sol süd vəzində metastazsız xərçəng prosesinə 3 il əvvəl operativ müalicə edilmiş pasiyentlərdən ibarət tədqiqat qrupunda adı çəkilən parametrin orta göstəricisi $89,5 \pm 1,23$ bal olmuşdur.

Sol süd vəzində metastazsız xərçəng şişi olan və terapiya ilə kombinasiyalı mastektomiya edilmiş 70 nəfərlik tədqiqat qrupunda aparılmış EORTC QLQ-C30 sorğusunun sosial funksionallıq parametri üzrə nəticəsində onun orta göstəricisinin $92,9 \pm 1,15$ bal olduğu müəyyənləşdirilmişdir. Süd vəzisi xərçənginin regional limfa düyünlərinə metastaz verməsi ilə əlaqədar şüa və kimyəvi terapiyanın kombinasiyası şəraitində mastektomiya

Cədvəl 3. Süd vəzisi xərçəngi olan qadınların EORTC QLQ-C30 sorğusunun funksional şkalaları və ümumi sağlamlıq vəziyyəti üzrə təhlili

EORTC QLQ-C30 sorğusunun funksional şkalaları və ümumi sağlamlıq vəziyyəti	Kontrol qrup (n=70)	Əsas qrup (n=45)	p
	(ballarla)	(ballarla)	
Ümumi sağlamlıq vəziyyət/ QoL	$75,7 \pm 0,92$	$59,3 \pm 0,96$	0,001*
Fiziki funksionallıq	$87,9 \pm 0,65$	$74,5 \pm 1,13$	0,001*
Rol funksionallığı	$91,9 \pm 1,16$	$77,4 \pm 1,92$	0,001*
Emosional funksionallıq	$84,8 \pm 0,59$	$74,6 \pm 0,75$	0,007*
Koqnitiv funksionallıq	$89,5 \pm 1,23$	$83,3 \pm 2,05$	0,004*
Sosial funksionallıq	$92,9 \pm 1,15$	$83,7 \pm 2,57$	0,002*

Qeyd: *- Sol süd vəzində xərçəng şişi olan şəxslər qrupuna görə statistik etibarlı fərq ($p < 0,05$) (Mann-Uitni U – meyarına görə)

əməliyyatı icra edilmiş pasiyentlərdən ibarət tədqiqat qrupunda sorğunun sosial parametrlərinin orta göstəricisi $83,7 \pm 2,57$ bal olmuşdur. Tədqiqat qruplarında EORTC QLQ-C30 sorğusunun simptomatik parametrlərindən ürəkbulanma və qusma üzrə keçirilmiş sorğu zamanı kontrol qrupda müvafiq parametrlərin orta göstəricisi $6,2 \pm 1,03$ bal müəyyən olunmuşdur. Əsas tədqiqat qrupunda həmin sorğunun uyğun simptom parametrlərinin tətbiqi zamanı orta göstərici $5,9 \pm 1,51$ bal olmuşdur (cədvəl 4). Simptomatik parametrlərindən olan “ağrı” şkalası üzrə pasiyent qruplarında aparılmış sorğu nəticəsində əsas tədqiqat qrupunda haqqında bəhs edilən parametrlərin orta göstəricisi $25,9 \pm 2,88$ bal olmuşdur.

Cədvəl 4. Xəstələrdə EORTC QLQ-C30 sorğusunun simptomatik şkalaları üzrə təhlili

EORTC QLQ-C30 sorğusunun simptomatik şkalaları	Kontrol qrup (n=70)	Əsas qrup (n=45)
	(Ballarla)	(Ballarla)
Yorğunluq	$26,7 \pm 1,29$	$44,2 \pm 1,78^*$
Ürəkbulanma/qusma	$6,2 \pm 1,03$	$5,9 \pm 1,51$
Ağrı	$9,0 \pm 1,43$	$25,9 \pm 2,88^*$

Qeyd: *- Sol süd vəzisində xərçəng prosesi olan şəxslər qrupuna görə statistik etibarlı fərq ($p < 0,05$) (Mann-Uitni U-meyarına görə)

Tədqiqat qrupunda sorğunun “ağrı” parametrlərinin orta göstəricisi digər qrupun anoloji göstəricisi ilə müqayisədə olduqca aşağı – $9,0 \pm 1,43$ bal olmuşdur.

EORTC QLQ-C30 sorğusunun müstəqil şkalalarından “təngnəfəslik” parametri üzrə aparılmış sorğu nəticəsində sol süd vəzisində hər hansı bir metastazsız xərçəng şişi olan

pasiyentlərdən ibarət tədqiqat qrupunda müvafiq parametrlərin orta göstəricisi $16,2 \pm 2,12$ bal təşkil etdiyi halda, həmin dövrdə əsas qrupda müvafiq parametrlərin göstəricisi nəzərəcarpacaq dərəcədə yüksək – $34,8 \pm 4,49$ bal olmuşdur. “Yuxusuzluq” parametri üzrə keçirilmiş sorğu mərhələsi zamanı süd vəzisində metastazla birlikdə xərçəng prosesi olan, müalicələrlə kombinə edilmiş mastektomiya və regional limfoektomiya əməliyyatları icra edilmiş pasiyentlər qrupunda adı çəkilən parametrlərin orta göstəricisi $42,2 \pm 3,42$ bala bərabər olsa da, bu tədqiqat dövründə sol süd vəzisində yalnız bədxassəli infiltrativ böyüyən xərçəng prosesi olan və bu səbəblə mastektomiya əməliyyatı həyata keçirilmiş tədqiqat qrupunda uyğun göstərici əhəmiyyətli dərəcədə aşağı idi – $25,7 \pm 2,73$ bal (cədvəl 5).

Sərbəst parametrlərindən “qəbizlik” əlaməti üzrə sorğu zamanı süd vəzisində hər hansı bir metastazsız xərçəng olmuş və bu səbəbdən kombinə edilmiş mastektomiya əməliyyatı həyata keçirilmiş pasiyentlərdən ibarət tədqiqat qrupunda müvafiq parametrlərin orta göstəricisi $6,7 \pm 1,61$ bal, əsas qrupda isə əhəmiyyətli dərəcədə yüksək $14,8 \pm 2,50$ bal olmuşdur. EORTC QLQ-C30 sorğusunun sərbəst parametrlərindən “diareya” üzrə aparılmış sorğu nəticəsində sol süd vəzisində yalnız kontrol qrupdan olan pasiyentlərdə 3 il sonra uyğun parametrlərin orta göstəricisi $5,2 \pm 1,46$ bala bərabər olmuşdur. Sol süd vəzisində xərçəng prosesi ilə yanaşı məhəlli limfa düyünlərinə metastaz qeydə alınmış pasiyentlərdən ibarət qrupda müvafiq parametrlərin orta göstəricisi $4,4 \pm 1,71$ bala bərabər olmuşdur.

Cədvəl 5. Süd vəzisində xərçəng şişi olan və məhəlli metastaz yaranmış qadınlarda EORTC QLQ-C30 sorğusunun nəticələri

EORTC QLQ-C30 sorğusunun müstəqil sualları	Kontrol qrup (n=70)	Əsas qrup (n=45)	p
Təngnəfəslik	$16,2 \pm 2,12$	$34,8 \pm 4,49$	0,001*
Yuxusuzluq	$25,7 \pm 2,73$	$42,2 \pm 3,42$	0,003*
İştahanın azalması	$9,5 \pm 1,81$	$19,3 \pm 2,90$	0,005*
Qəbizlik	$6,7 \pm 1,61$	$14,8 \pm 2,50$	0,005*
Diareya	$5,2 \pm 1,46$	$4,4 \pm 1,71$	0,728
Maddi çətinlik	$13,8 \pm 2,30$	$29,6 \pm 3,22$	0,001*

Qeyd: *- Sol süd vəzisində xərçəng şişi olan şəxslər qrupu ilə müqayisədə fərqi statistik etibarlılığı ($p < 0,05$) (Mann-Uitni U-meyarına görə)

Sorğunun “maddi çətinlik” parametrinin kontrol qrupda göstəricisi orta hesabla $13,8 \pm 2,30$ bal olmuşdur. Sol süd vəzisində xərçəng prosesi ilə yanaşı məhəlli limfa düyünlərində metastaz da baş vermiş və bu səbəbdən uyğun əməliyyatlar həyata keçirilmiş pasiyentlərdən ibarət qrupda isə bu göstərici statistik etibarlı səviyyədə yüksək – $29,6 \pm 3,22$ bal olmuşdur.

Nəticələrdən çıxarış

1. Metastazlaşmamış süd vəzisi xərçəngi

olan pasiyentlərin həyat keyfiyyəti göstəriciləri eyni şiş xəstəliyinin metastazlaşmış forması olan xəstələrə nisbətən daha yüksək səviyyədə olur;

2. Metastazları olan xəstələrdə emosional vəziyyətin pisləşməsi, daha yüksək səviyyəli ağrı sindromu olur və bu xəstələrdə yorğunluq, halsızlıq kimi qeyri-spesifik əlamətlər daha artıq dərəcədə təzahür edir.

ƏDƏBİYYAT

1. Scott N.W, Fayers P.M, Aaronson N.K, Bottomley A, de Graeff A, Groenvold M, Gundy C, Koller M, Petersen M.A, Sprangers M.A.G. EORTC QLQ-C30. Reference Values. EORTC; 2008. p.1-427.
2. Tabar L., Dean P.B, Chen T.H, et al. The incidence of fatal breast cancer measures the increased effectiveness of therapy in women participating in mammography screening // Cancer. 2019; 125: 515-523.
3. Huang C.C, Lien H.H, Tu S.H, Huang C.S, Jeng J.Y, Chao H.L, Sun H.L, Chie W.C. Quality of life in Taiwanese breast cancer survivors with breast-conserving therapy // J Formos Med Assoc. 2010;109(7):493–502.
4. Mols F., Vingerhoets A.J., Coebergh J.W., van de Poll-Franse L.V. Quality of life among long-term breast cancer survivors: a systematic review // Eur J Cancer. 2005;41(17):2613–9.
5. Kumar S., Rana M.L., Verma K., Singh N., Sharma A.K., Maria A.K., Dhaliwal G.S., Khaira H.K., Saini S. PrediQt-Cx: post treatment health related quality of life prediction model for cervical cancer patients // PLoS One. 2014;9(2):e89851.
6. McCormack V., McKenzie F., Foerster M., Zietsman A. Breast cancer survival and survival gap apportionment in sub-Saharan Africa (ABC-DO): a prospective cohort study // The Lancet Global health. 2020; 8(9): e1203-e12. <http://www.ncbi.nlm.nih.gov/pubmed/32827482>
7. Nardin S., Mora E., Varughese F.M., D’Avanzo F., Vachanaram A.R., Rossi V., Saggia C., Rubinelli S., Gennari A. Breast Cancer Survivorship, Quality of Life, and Late Toxicities. Front. Oncol. 2020;10:864. doi: 10.3389/fonc.2020.00864.
8. Макаров А.В., Шпак В.С., Сокур И.В., Савицкий И.В. Использование EORTS QLQ-C30 + BR23 в оценке качества жизни онкологических больных в ходе стационарного лечения после мастэктомии // Экспериментальная и клиническая медицина. – 2014. – № 1. с. 449-460. [Makarov A.V., Shpak V.S., Sokur I.V., Savitsky I.V. The use of EORTS QLQ-C30 + BR23 in assessing the quality of life of cancer patients during inpatient treatment after mastectomy // Eksperimental'naya i klinicheskaya meditsina. – 2014. – № 1. P. 449-460.]
9. Гареев, Е.М. Основы математико-статистической обработки медикобиологической информации: (краткий обзор в двух частях): учебное пособие для студентов и аспирантов медицинских вузов / Е.М. Гареев; ГОУ ВПО БГМУ. – Уфа: БГМУ, 2009. – 346 с. [Gareev, E.M. Fundamentals of Mathematical and Statistical Processing of Biomedical Information: (a brief review in two parts): a textbook for undergraduate and graduate students of medical universities / E.M. Gareev; GOU VPO BSMU. - Ufa: BSMU, 2009. - 346 p.]

Мехралиев О.Ш.

ЛОКАЛИЗАЦИЯ ПРОЦЕССА И РЕЗУЛЬТАТЫ ОПРОСНИКА EORTC QLQ-C30 У ПАЦИЕНТОВ С РАКОМ МОЛОЧНОЙ ЖЕЛЕЗЫ И МЕТАСТАЗАМИ

Научно-исследовательский центр Азербайджанского медицинского университета, Баку

Резюме. В статье представлены результаты исследования, проведенного с целью проанализировать возрастные показатели женщин с раком молочной железы и локальными метастазами,

локализацию процесса и результаты анкетирования по EORTC QLQ-C30 (Европейская организация по исследованию и лечению рака в 2005 г.). Для этого в исследования были вовлечены 70 человек (контрольная группа), у которых был диагностирован рак груди без метастазов, 45 женщин (основная группа) – был диагностирован рак с метастазами в локальные лимфатические узлы. Результаты исследования с оценкой качества жизни и состояния здоровья самими пациентами основаны на результатах анкетирования по шкале «Общее здоровье». Контрольная группа пациентов с раком молочной железы имела более высокие баллы, чем основная группа пациентов с поражением лимфатической системы. Значения доменов «Роль в функционировании» и «Физическая активность», которые отражали способность пациента выполнять повседневные задачи и его физическое состояние. При статистическом сравнительном анализе данных опроса, полученных по симптоматическим шкалам анкеты, было установлено, что в основной группе пациентов с метастазами в регионарные лимфатические узлы наибольшие показатели были зафиксированы в двух профилях: «Боль» и «Утомляемость» (в контрольной и основной группах $25,9 \pm 2,88$ балла и $44,2 \pm 1,78$ балла, $p=0,001$; $9,0 \pm 1,43$ и $26,7 \pm 1,29$, $p=0,001$, соответственно). В результате проведенного нами исследования в соответствии с вопросами эмоционального параметра опросника EORTC QLQ-C30 средний балл эмоционального параметра в контрольной группе составил $84,8 \pm 0,59$ балла. Судя по ответам на вопросы по соответствующему параметру соответствующего домена, средний показатель в основной группе был несколько ниже – $74,6 \pm 0,75$ балла.

Mehraliev O.Sh.

PROCESSING LOCALIZATION AND QUESTIONNAIRE EORTC QLQ-C30 RESULTS IN PATIENTS WITH BREAST CANCER AND METASTASIS

Research Center of Azerbaijan Medical University, Baku

Summary. The main purpose of the study was to analyze the age group of women with breast cancer and local metastases, the localization of the process and the results of the EORTC QLQ-C30 questionnaire (European Organization for Research and Treatment of Cancer in 2005). For this purpose, in 2015-2020, 70 people (control group) were diagnosed with breast cancer but without metastasis, and 45 women (main group) were diagnosed with breast cancer with metastasis to local lymph nodes. The results of the research, the assessment of the quality of life and health by patients themselves are based on the results of the "General Health" scale. The control group of patients with breast cancer had higher scores than the main group of patients with lymphatic system lesions. The values of the Role Functionality and Physical Activity domains, which reflected the patient's ability to perform daily tasks and the patient's physical condition were higher in the control group. In the statistical comparative analysis of the survey data obtained on the symptomatic scales of the questionnaire, it was found that in the main group of patients with regional lymph node metastases the highest rates were recorded in two profiles: "Pain" and "Fatigue". (In the control and main groups, 25.9 ± 2.88 points and 44.2 ± 1.78 points, respectively, $p = 0.001$; 9.0 ± 1.43 and 26.7 ± 1.29 , $p = 0.001$). As a result of our research in accordance with the questions of the emotional parameter of the EORTC QLQ-C30 questionnaire, the average score of the emotional parameter in the control group was 84.8 ± 0.59 points. Based on the answers to the questions on the relevant parameter of the relevant survey, the average in the main group was slightly lower, 74.6 ± 0.75 points.

Müəlliflə əlaqə üçün:

Mehrəliyev Oruc Şəmsəli oğlu, Azərbaycan Tibb Universitetinin Elmi-Tədqiqat Mərkəzi

E-mail: qelbinur@mail.ru